

- 2.Лапин А.Н. Стратегическое управление современной организацией. – М., 2004. – 288 с.
- 3.Нели Е., Адамс К., Кеннерли М. Призма эффективности. Карта сбалансированных показателей для измерения успеха в бизнесе и управления им: Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс-клуб, 2003. – 400 с.
- 4.Олве Н.Г., Петри К.-Й., Рой Ж., Рой С. Баланс между стратегией и контролем. – СПб.: Питер, 2003. – 268 с.
- 5.Козак Н. Сбалансированная система оценочных индикаторов как инструмент управления бизнесом // <http://www.management.com.ua>.
- 6.Кашеев Г. Balanced Scorecard: новое заклинание или стратегия управления? // <http://www.cfin.ru/management/controlling>.
- 7.Грачов В.І., Косарева І.П., Прохорова В.В., Кузенко Т.Б. Управління фінансовою санацією. – Харків: ВД “ІНЖЕК”, 2004. – 208 с.
- 8.Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
- 9.Василенко В.О. Антикризове управління підприємством. – К.: ЦУЛ, 2003. – 504 с.
- 10.Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 528 с.
- 11.Поддєрьогін А.М. та ін. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2001. – 294 с.
- 12.Пол Р. Нивен. Диагностика сбалансированной системы показателей. – Баланс Бизнес Букс. – 2006. – 256 с.
- 13.Котлик А.В. Використання методу центру ваги при побудові збалансованої системи показників // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Вип.219. Т.2. – 2007. – С.156-158.

Получено 01.09.2009

УДК 330.15

М.В.БАРУН

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

РЕСУРСОЕМНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА КАК УЗАГАЛЫВАЮЩИЙ ПОКАЗАТЕЛЬ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Розглядаються питання раціонального використання ресурсів на підприємстві, а також показники, які характеризують ефективність їх використання, і ресурсоємність виробництва як узагальнюючий показник.

Рассматриваются вопросы рационального использования ресурсов на предприятии, а также показатели, характеризующие эффективность их использования, и ресурсоемкость производства как обобщающий показатель.

The problems of rational use of resources at an enterprise and the indexes characterizing the efficiency of the use of resources and resource intensity of production as a summarizing index are considered.

Ключові слова: ефективність використання ресурсів, показники, критерій ефективності, ресурсоємність виробництва.

Функціонування сучасного українського підприємства, в умовах обмеженості ресурсів, ставить перед ним якісно нові вимоги в підхо-

дах до впровадження на підприємстві ресурсозберігаючих та природоохоронних заходів. Причому розгляду потребують всі ресурси підприємства, такі як фінансові, трудові, матеріальні, виробничі тощо.

Одним із критеріїв ефективного функціонування підприємства є перевищення результатів над витратами, тобто показники рентабельності, а показником ефективності ресурсозбереження на підприємстві є збільшення ступеню використання всіх видів ресурсів підприємства.

Рациональне використання різних видів ресурсів у процесі виробництва має особливо важливе значення в економіці, а саме:

- досягається зростання продуктивності праці, рентабельності виробництва, фондівіддачі, прибутку шляхом зменшення питомих витрат, втрат ресурсів і зниження кількості відходів, які утворюються;

- оскільки ресурси є основною частиною оборотних коштів, то прискорення їх обігу дозволить визволити додаткові фінансові ресурси;

- зниження матеріало- та енергоємності продукції, використання у виробництві вторинних ресурсів і відходів, впровадження технологій замкнутого циклу зменшує негативний вплив на навколишнє середовище.

Ефективність діяльності підприємства традиційно оцінюється через систему економічних показників, які комплексно характеризують результати його діяльності, до яких відносяться абсолютні та відносні: обсяг валової продукції, обсяг реалізованої продукції, прибуток, показники ефективності використання всіх видів ресурсів підприємства, показники рентабельності, розмір економії окремого виду ресурсу або загальна економія від зниження собівартості продукції, що випускається [1].

Показники, що характеризують ефективність використання ресурсів підприємства, визначаються в роботах [2, 3] як:

- 1) узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства;
- 2) показники ефективності використання трудових ресурсів;
- 3) показники ефективності використання виробничих фондів;
- 4) показники використання фінансових ресурсів;
- 5) показники ефективності використання матеріальних ресурсів, обігових коштів та капітальних вкладень.

Слід зауважити, що до узагальнюючих показників, які характеризують ступінь використання ресурсів на підприємстві, можна віднести:

- виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів;
- витрати на одиницю реалізованої продукції;
- прибуток на одиницю загальних витрат;
- рентабельність реалізованої продукції;

- частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва;
- темп зростання реалізованої продукції;
- показники відносної економії ОВФ, нормованих оборотних коштів, матеріальних витрат, ФОП [4].

Крім часткових показників ефективності використання ресурсів, необхідно використання показника, що зможе узагальнити інформацію про рівень ресурсозбереження на підприємстві.

Таким узагальнюючим показником, згідно з [1], може стати прибуток підприємства. Так, цей показник є узагальнюючим і характеризує фінансові результати діяльності підприємства. Проте рівень прибутку залежить, у першу чергу, від того, наскільки продукція, що випускається, задовольняє попит споживача, а також від її собівартості та кількості, продуктивності праці, ступеню використання виробничих фондів. Тому прибуток не завжди може виступати узагальнюючим показником, бо зростання прибутку може відбуватися не тільки за рахунок більш ефективного використання ресурсів підприємства, а й якщо підприємство є монополістом на певному ринку.

На нашу думку, узагальнюючим показником можна назвати показник ресурсоемності виробництва P . Цей показник відображає співвідношення результатів діяльності з витратами підприємства, що були витрачені для одержання максимального доходу.

Даний показник було уточнено і конкретизовано авторами [5, 6]:

$$P = \frac{ПС + IOB + \Phi B + BK + IB}{ЧД + IOД + ДК + I\Phi Д + ID + HД}, \quad (1)$$

де P – ресурсоемність підприємства, грн./грн.; $ПС$ – повна собівартість реалізованої продукції; IOB – інші операційні витрати; ΦB – фінансові витрати; IB – інші витрати; $ЧД$ – чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг); $IOД$ – інші операційні доходи; $ДК$ – дохід від участі в капіталі; $I\Phi Д$ – інші фінансові доходи; ID – інші доходи; $HД$ – надзвичайні доходи.

Даний показник є відображенням співвідношення всіх витрат підприємства до його сукупних доходів. Він враховує як витрати, так і доходи від усіх видів діяльності на підприємстві.

Перевагою запропонованого показника є те, що він враховує як собівартість реалізованої продукції, так і інші витрати, які не входять до її складу, але зменшують прибуток. Також цей показник враховує витрати, пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства, а оскільки підприємство може здійснювати не один вид діяльності, то цей показник можна назвати узагальнюючим. Крім того, ана-

лізуючи показник в динаміці, можна визначити відхилення рівня ресурсозбереження на підприємстві:

$$\Delta P = P_{\text{пот}} - P_{\text{баз}},$$

де ΔP – рівень ресурсозбереження на підприємстві; $P_{\text{пот}}$ – ресурсоемність підприємства у звітному періоді; $P_{\text{баз}}$ – ресурсоемність підприємства в базисному періоді.

До переваг даного показника слід також віднести доступність його розрахунку. Його можна використовувати в оперативному та стратегічному управлінні витратами і доходами підприємства, а також для визначення тенденції змін рівня ресурсозбереження.

Отже, необхідність використання як часткових, так і узагальнюючого показника ефективності використання ресурсів на підприємстві обумовлена перш за все обмеженістю ресурсної бази в Україні та її раціональним використанням. Крім того, при правильному підході до управління ресурсозбереженням можна виявити ті негативні чинники, які викликають підвищення рівня ресурсоемності на підприємстві та оперативно управляти цими чинниками.

1.Задольский А. Оценка эффективности деятельности предприятия // Экономика Украины. – 1995. – №12. – С.79-81.

2.Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: Инфра - М, 2000. – 311 с.

3.Шинкаренко В.Г., Бондаренко А.С. Управление конкурентоспособностью предприятия. – Харьков: ХНАДУ, 2003. – 186 с.

4.Румянцева З.П. Общее управление организацией: Теория и практика. – М.: Инфра - М, 2003. – 303 с.

5.Балашова Р.І. Методичні підходи до аналізу, оцінки та прогнозування ефективності господарської діяльності // Проблемы формирования антикризисной политики и механизма банкротства предприятий: Сб. науч. тр. Раздел I. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1998. – С.65-70.

6.Конищева Н.И. Оценка эффективности ресурсосбережения в новых условиях хозяйствования // Ресурсосбережение: эколого-экономический аспект. – К.: Наукова думка, 1992. – С.157-177.

Отримано 01.07.2009

УДК 330.15

Т.Б.КАЛІНІЧЕНКО

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ

На основі детального опрацювання робіт відомих науковців запропоновано авторське визначення категорії „організаційно-економічний механізм природокористування” та спробу його удосконалення.